

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 29 grudnia 2014 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi w sprawie z wniosku Ż. K. z udziałem (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością Spółki komandytowej z siedzibą we W. zatwierdził złożone przez Ż. K. oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po G. K. zmarłej dnia 10 listopada 2010 r.

Apelację od powyższego postanowienia wniosła uczestniczka Wierzytelności (...)

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Spółka komandytowa, zaskarżając je w całości. Apelująca podniosła zarzut naruszenia prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego dokonanej wbrew zasadom logiki i doświadczenia życiowego polegającej na uznaniu, że wnioskodawczyni wiedzę o niespłaconym zobowiązaniu spadkodawczyni powzięła dopiero z pisma uczestnika z dnia 5 listopada 2013 r., gdy w rzeczywistości była skutecznie wzywana do zapłaty jako spadkobierczyni w lipcu 2012 r.

Apelująca postawiła również zarzuty naruszenia przez Sąd Rejonowy prawa materialnego, tj. art. 1019 k.c. w zw. z art. 84 § 1 i 2 k.c. poprzez błędne uznanie, że Ż. K. nie złożyła oświadczenia o odrzuceniu spadku w przepisany terminie z uwagi na usprawiedliwione pozostawanie w błędzie co do przedmiotu spadku z powodu przekonania, że długi spadkowe zostaną pokryte przez ubezpieczyciela oraz przez niewłaściwą interpretację art. 1019 k.c. w zw. z art. 84 § 1 k.c. i błędne przyjęcie, że wnioskodawczyni złożyła w przepisany terminie oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych nie złożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po matce.

W oparciu o tak sformułowane zarzuty apelująca wniosła o zmianę postanowienia i oddalenie wniosku oraz zasądzenie od wnioskodawczyni na rzecz apelującej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego za II instancję według norm przepisanych.

Dodatkowo, apelująca wniosła o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z dokumentu w postaci pisma ubezpieczyciela z dnia 23 grudnia 2010 r. i 5 stycznia 2011 r. wraz z załącznikami oraz pisma wnioskodawczyni z dnia 23 lipca 2012 r. na okoliczności powołane w treści pisma, albowiem potrzeba powołania się na te dowody powstała dopiero po zapoznaniu się z uzasadnieniem postanowienia Sądu I instancji.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna.

W pierwszej kolejności należy wskazać na wewnętrzną sprzeczność uzasadnienia Sądu Rejonowego w odniesieniu do ustaleń dotyczących chwili powzięcia przez wnioskodawczynię wiadomości o zadłużeniu spadkodawczyni, a także jego fragmentaryczność, co czyni usprawiedliwionym zarzut naruszenia przez Sąd Rejonowy art. 233 § 1 k.p.c.

Nie sposób bowiem przyjąć, że Sąd Rejonowy dokonał prawidłowej oceny materiału dowodowego, gdy wyprowadza z niego dwa odmienne wnioski co do tej samej kwestii. Wpierw bowiem ustala, że wnioskodawczyni wiedziała o istnieniu zadłużenia z tytułu umowy pożyczki, ale nie składała oświadczenia o odrzuceniu spadku ponieważ sądziła, że zadłużenie zostanie pokryte z ubezpieczenia na życie spadkodawczyni.

Z powyższego wynika, jak słusznie zauważa apelująca, że wnioskodawczyni miała świadomość niespłaconego zobowiązania spadkodawczyni w okresie sześciu miesięcy od dnia otwarcia spadku (tj. od dnia 10 listopada 2010 r.).

Następnie, Sąd Rejonowy w dalszej części uzasadnienia przyjmuje, że ze złożonych przez stronę dokumentów wynika, że wnioskodawczyni dowiedziała się o tym, z jakiego tytułu pochodzi zobowiązanie (którego wysokość Sąd Rejonowy ustalił na kwotę 73.370,63 zł) dopiero z pisma uczestnika z dnia 5 listopada 2013 r. Nie sposób przyjąć, stwierdza dalej

Sąd Rejonowy, że wnioskodawczyni dowiedziała się o tym już w lipcu 2012 r., gdyż wezwanie do zapłaty wystawione w tym miesiącu zostało doręczone nie wnioskodawczyni ale jej ojcu.

W tym miejscu należy podkreślić brak w ustaleniach faktycznych Sądu Rejonowego rozróżnienia dwóch zawartych przez spadkodawczynię pożyczek, co ma o tyle istotne znaczenie, że pismo z dnia 5 listopada 2013 r. mające zdaniem Sądu Rejonowego być podstawą powzięcia przez wnioskodawczynię wiadomości o zadłużeniu spadkodawczyni dotyczy umowy o preferencyjną linię pożyczkową L. nr (...) do kwoty 500 zł, a więc innego zadłużenia niż wynikające z umowy pożyczki nr (...) w kwocie łącznej 18.048,24 (w tym 12.982,07 zł kapitał pożyczki oraz 5.066,17 zł odsetki), do której spłaceniu była wezwana wnioskodawczyni pismem z dnia 2 lipca 2012 r.

W świetle tak sporządzonego uzasadnienia, zrozumiałym i celowym był wniosek apelującej o dopuszczenie dowodu z dokumentu w postaci pisma wnioskodawczyni z dnia 23 lipca 2010 r., stanowiącego jej i R. K. odpowiedź na wezwanie z dnia 2 lipca 2012 r., na okoliczność daty, w której wnioskodawczyni wiedziała o istnieniu długu spadkodawczyni, a także dwóch pism ubezpieczyciela (z 23 grudnia 2010 r. oraz 5 stycznia 2011 r.) informujących wnioskodawczynię o odmowie wypłaty świadczenia z tytułu zgonu G. K..

W konsekwencji powyższego, Sąd Okręgowy dokonał ponownej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego i ustalił, że wnioskodawczyni już za życia matki G. K. wiedziała o zaciągniętej przez nią w dniu 16 sierpnia 2010 r. pożyczce nr (...) na kwotę 12.982,07 zł. oraz o przystąpieniu przez matkę do grupowego ubezpieczenia następstw nieszczęśliwych wypadków – Atut – na okres od 17 sierpnia 2010 do 16 sierpnia 2015 r. oraz grupowego ubezpieczenia na życie członków (...) na sumę 13.500 zł na okres od dnia następnego po podpisaniu deklaracji zgody, do końca okresu trwania pożyczki nr (...).

Pismami z dnia 23 grudnia 2010 r. oraz 5 stycznia 2011 r., dotyczącymi umowy pożyczki nr: (...) oraz (...) (co zostało wyraźnie wskazane w ich treści) ubezpieczyciel poinformował wnioskodawczynię o odmowie wypłaty świadczenia z tytułu ubezpieczenia Atut oraz Promesa Komfort w związku ze śmiercią G. K., załączając do pism kopię decyzji Towarzystwa (...). Z decyzji wynika, że odmowa wypłaty świadczenia z tytułu zgonu G. K. nastąpiła z powodu tego, że choroba która była przyczyną zgonu została rozpoznana przed przystąpieniem do ubezpieczenia, a nadto nie nosi cech nieszczęśliwego wypadku, zawału serca lub udaru mózgu i w związku z tym nie jest objęta zakresem ubezpieczenia.

Pismem z dnia 2 lipca 2012 r. wezwano wnioskodawczynię do zapłaty kwoty 18.048,24 zł z tytułu niespłaconej pożyczki wynikającej z umowy nr (...). Wezwanie odebrał ojciec wnioskodawczyni R. K. w dniu 18 lipca 2012 r. Następnie, oboje pismem z 23 lipca 2012 r. poinformowali wierzyciela, że nie uznają zasadności roszczenia, wskazując, że zgodnie z ww. umową pożyczki, zabezpieczeniem spłaty kwoty pożyczki jest cesja z umowy ubezpieczenia Promesa Komfort, w związku z czym wierzyciel powinien zwrócić się do ubezpieczyciela celem wypłaty należnego świadczenia.

Następnie, pismem z dnia 5 listopada 2013 r. (sprostowanym pismem z dnia 28 listopada 2013 r.) wierzyciel wezwał wnioskodawczynię do zapłaty kwoty 830,68 zł z tytułu umowy o linię pożyczkową nr (...).

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy mógł dokonać oceny żądania wnioskodawczyni w świetle odpowiednich przepisów prawa materialnego, a to art. 1019 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 84 § 1 i 2 k.c.

W art. 1019 § 2 k.c. przewidziano możliwość uchylenia się spadkobiercy od skutków prawnych niezachowania terminu, jeżeli spadkobierca ten - działając pod wpływem błędu - nie złożył żadnego oświadczenia w terminie (art. 1015 § 1 k.c.) i nabył tym samym spadek wprost (art. 1015 § 2 k.c.). Elementy konstrukcyjne błędu (w rozumieniu art. 1019 § 1 k.c.) określa ogólny przepis art. 84 k.c., a sposób uchylenia się od błędu - art. 88 k.c. przy uwzględnieniu regulacji prawnej zawartej w art. 1019 k.c. Zgodnie z art. 84 § 1 i 2 k.c. błąd jako wada oświadczenia woli musi dotyczyć treści czynności prawnej i być istotny.

Jeśli chodzi o błąd co do treści oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, to błąd taki może mieć postać błędu dotyczącego osoby spadkodawcy, tytułu powołania do dziedziczenia lub przedmiotu spadku. Osoba, która nie złożyła oświadczenia woli w terminie z art. 1015 § 1 k.c. także może powoływać się na błąd co do przedmiotu spadku. Za błąd

co do przedmiotu spadku uważać należy brak wiedzy spadkobiercy o rzeczywistym stanie majątku spadkowego, czyli o tym, jakie aktywa lub pasywa wchodzi w jego skład. Zazwyczaj sprowadzać się to będzie do wiedzy spadkobiercy o stanie zadłużenia spadku (istnienia długów spadkowych oraz ich wysokości).

W sprawie niniejszej ustalono, że wnioskodawczyni jeszcze za życia matki wiedziała o istnieniu zadłużenia z tytułu umowy pożyczki nr (...), ale nie składała oświadczenia o odrzuceniu spadku ponieważ sądziła, że zadłużenie zostanie pokryte z ubezpieczenia na życie spadkodawczyni.

Zdaniem Sądu Okręgowego nie można przyjąć, że przystąpienie przez spadkodawczynię do Grupowego (...) oraz Następstw Nieszczęśliwych Wypadków Atut jest równoznaczne z wypłatą świadczenia przez ubezpieczyciela. Wnioskodawczyni przyjęła tu błędne założenie, że ochroną ubezpieczeniową objęte są wszystkie zdarzenia, że samo zawarcie umowy ubezpieczenia przesądza o odpowiedzialności ubezpieczyciela i wypłacie świadczenia. Tymczasem, w przypadku G. K. nie miało miejsca zdarzenie objęte ochroną ubezpieczeniową, co potwierdził ubezpieczyciel w kierowanych do wnioskodawczyni pismach.

W przypadku wnioskodawczyni nie można więc mówić o błędzie co do przedmiotu spadku, ponieważ знаła ona skład majątku spadkowego i była świadoma jego długów, lecz bezpodstawnie sądziła, iż dług spadkowy zostanie pokryty przez ubezpieczyciela.

Nawet gdyby przyjąć (do czego nie ma podstaw), że wnioskodawczyni pozostawała w błędzie co do długów spadkowych wskutek przeświadczenia o ich pokryciu przez świadczenie z umowy ubezpieczenia, to wskazać należy, że w terminie do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku, wnioskodawczyni została poinformowana o odmowie wypłaty tego świadczenia (pisma z dnia 23 grudnia 2010 r. oraz 5 stycznia 2011 r.). W treści rzeczonych pism zostało również wskazane drugie zobowiązanie spadkodawczyni, a to z umowy (...) r., a zatem należy uznać, że wnioskodawczyni miała wówczas pełną wiedzę o istniejących zadłużeniach spadkodawczyni.

Tak więc, w okresie biegu terminu na złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku (6 miesięcy od dnia otwarcia spadku, tj. od dnia 10 listopada 2010 r.), wnioskodawczyni była świadoma długów spadku, a zatem znała jego skład. Nie można zatem przyjąć, iż wnioskodawczyni pozostawała w błędzie co do przedmiotu spadku. Nie zachodziły zatem przesłanki z art. 1019 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 84 § 1 k.c. umożliwiające uchylenie się spadkobiercy od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia woli o odrzuceniu spadku.

W tym miejscu należy poczynić uwagę, że wnioskodawczyni dbając należycie o swoje interesy powinna zwrócić się do wierzyciela celem ustalenia, jakie zobowiązania miała spadkodawczyni. Tylko bowiem niewiedza spadkobiercy o stanie spadku pomimo podjętych odpowiednich, możliwych działań może być uznana za błąd istotny (Postanowienie Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 5 lipca 2012 r. IV CSK 612/11, Legalis numer 540790). Gdyby zaś przyjąć, że wnioskodawczyni w sprawie niniejszej nie miała wiedzy o istnieniu niespłaconego zadłużenia z tytułu linii pożyczkowej (aż do 5 listopada 2013 r.), to błąd ten nie stanowiłby błędu istotnego.

W konsekwencji, wobec przyjęcia, że Ż. K. nie pozostawała w błędzie co do przedmiotu spadku, zarzut apelacji, że nie dochowała terminu na złożenie oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych nie złożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po matce, stał się bezprzedmiotowy, zatem dokonanie jego oceny jest niecelowe.

Z powyższych względów na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy zmienił zaskarżone postanowienie i wniosek oddalił.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 520 §1 k.p.c. jako generalnej regule postępowania nieprocesowego. Nie było bowiem okoliczności do przyjęcia zasad szczególnych rozdziału kosztów z dalszych paragrafów powołanego artykułu skoro zarówno wnioskodawca jak i uczestnik postępowania w równym stopniu byli zainteresowani rozstrzygnięciem w sprawie.